

Avonturen met Prikkebeen

De eerste keer dat ik hem op het werk zag verschijnen, moest ik denken aan het gezellige verhaal van een zekeren mijnheer Prikkebeen.

Uit mijn kinderjaren was mij slechts vaag het portret van dezen mijnheer bijgebleven. Ik wist nauwelijks meer hoe hij er in dat verhaal uitzag. En toch, zodra ik Stevens op het werk zag komen, moest ik aan dat amusante verhaal denken. Daarom bleef Stevens de timmerman, vanaf het ogenblik dat ik hem ontmoette, Prikkebeen en niemand anders.

Hij was klein en schraal, liep ietwat voorovergebogen, wellicht het gevolg van vijftig niet al te vlot verlopen levensjaren en bezat een gezichtje dat deed denken aan een muizensnuitje. In dat gezichtje glinsterden een paar kleine oogjes. Als je ze voor 't eerst zag, leken ze vrolijk te glinsteren, doch bij nader inzien bleken ze overtoegen met een droefgeestige glans.

Kwam dit wellicht door het gerucht dat voor hem uitging? Geheel onmogelijk was dit niet. Arbeiders die zijn komst vernomen hadden kwamen al vlug vertellen, dat Stevens maar een prutsertje was. Misschien voelden zij zelf hoe onbarmhartig zij in hun oordeel waren, want zij lieten er onmiddellijk op volgen: „Maar hij heeft elf kinderen en loopt al zes jaar zonder werk.”

„Zes jaar zonder werk en eindelijk weer wat,” zo peinsde ik, nadat deze bijzonderheden tot mij gekomen waren.

Dadelijk voelde ik enige sympathie voor het mannetje. Eindeloos lang moest hij uitgekeken hebben naar de bouw van de zes en veertig Gemeentewoningen. Zij konden hem enige maanden brood op de plank brengen. Had ik zelf niet reikhalzend uitgezien naar de goedkeuring van Gedeputeerde Staten? Deze zes en veertig woningen, waarover ik als opzichter het toezicht zou hebben, betekenden ook voor mij een garantie van acht maanden loon.

Bezield door dergelijke gedachten nam ik hem op. Nederig als een Javaan stond hij voor den aannemer Kregel. Hij droeg een broek en vest van onbestemde kleur,

over een grijs boezeroen zonder das. Zijn muizensnuitje was versierd met een zwart snorretje en even zwart waren de haren op zijn polsen. Toch had hij iets belachelijks, iets onbeholpens over zich. Hij maakte niet de indruk een bijzondere kracht te zijn. Het was de vraag of hij de naam timmerman wel waard was. Die geruchten moesten toch ergens vandaan komen. Dat alles verkoelde wel enigszins mijn aanvankelijke geestdrift. Ik was toch al niet verwend met de dorpse arbeiders. Negen van de tien verstonden hun vak maar net voor de helft. Hun onbekwaamheid bezorgde mij niet alleen een hoop last, maar ook nog slecht werk.

Gelukkig begreep ik echter, dat ik Stevens niet op de geruchten die hem vergezelden en op zijn onbenullig uiterlijk mocht veroordelen. Zo goed als ieder ander had hij recht op een kans.

Daarom ergerde ik mij over de houding van den aannemer Kregel. Ik kon niet verstaan wat hij Prikkebeen opdroeg, maar uit zijn gehele houding, zijn gebaren en het geringschattende lachje dat hij mij even later toewierp begreep ik, dat Kregels verwachtingen ook niet hoog gespannen waren.

Dit werd er niet beter op, toen Prikkebeen, zo zal ik Stevens nu maar blijven noemen, struikelde over de eerste de beste steigerplank die hij passeren moest en languit in het zand terecht kwam, rondom hem heen zijn armzalig hoopje gereedschap.

Het ergste wat een bouwvakarbeider op zijn werk kon overkomen is dat hij struikelt. Het is als 't ware een demonstratie van zijn onkunde, zijn onbeholpenheid; zoals een padvinder, voor 't eerst kamperende, zijn groenzijn demonstreert door over de touwen te vallen waarmee de tentharingen in de grond bevestigd zijn.

Daarom begreep ik best, waarom Kregel zich met een minachtend schouderophalen omdraaide en wegging. Zelf wist ik niet beter te doen dan in de tegenovergestelde richting te verdwijnen. Dit verdwijnen had in ieder geval het voordeel, dat ik het zielige gezicht van het

bijeenrapen van het gereedschap ontliiep.

Toch bleef ik over het mannetje peinen. Misschien was Prikkebeen niet helemaal goed snik, misschien was hij een slechte timmerman, een prutsertje. Goed! Maar ook in dat geval bleef hij een mens, een van de duizenden kleinen, afhankelijk van het vraag en aanbodspel der overvoerde arbeidsmarkt. En juist daarom had ik een zekere voorkeur voor het mannetje dat voortaan op de arbeidslijst zou prijken.

Wat zou het hem moeilijk vallen zich bij ons te handhaven. Acht en een half uur per dag moest hij leven naast den meestal slecht gehumeurden aannemer Kregel. Hoe zou hij de dagelijkse spot kunnen verdragen van den metselaarsbaas. Dat galgenaas, dien wij Blauwbaard noemden, om zijn dag-rantsoen van vijf en dertig glazen jenever. Hoe zou hij de tergende onverschilligheid van den uitvoerder Wouter kunnen verdragen. Wouter, die niet duldde dat er een fout gemaakt werd en die altijd dreigde met ontslag. In mijn verbeelding zag ik het mannetje al de bouwladder bestijgen, om de vlieringvloeren te gaan leggen, een duizelingwekkende diepte van onbeschermde balklagen onder zich. Ik zag hem tussen het volk, in 't schaftuur, kouwend op zijn brood met margarine en goedkope kaas. Tussen die sterke, strenge kerels, zou mijn Prikkebeen zijn als een schuw vogeltje, in zijn oogjes de schrik, de ontzetting wellicht, over de weergalozе onbarmhartigheid van de mensen die zich zijn naasten noemden.

In mijn hart was er plotseling de wil hem te beschermen. Iedere poging om dat mannetje te plagen, zou ik resoluut vernietigen met alle macht waarover ik de beschikking had. Ik verwachtte veel geluk van het ogenblik waarin de schrik van de kleine oogjes zou verdwijnen, voor de milde glans van een gelukkig en tevreden mens. En toch... vermoedelijk ging het anders. Straks immers, moest ik een oordeel vellen over Prikkebeens werk. Als er iets aan mankeerde — en de verwachting was dat er iets aan zou mankeren — moest ik het hem zeggen. Kalm en waardig, als ik tenminste mijn drift zou kunnen betomen, moest ik hem dan het verkeerde van zijn werk onder het oog brengen. Als dat niet hielp — en natuurlijk hielp het niet, want ook ik

kon met woorden van een slechten timmerman niet een goeie maken — zou ik zeker driftig worden, sterke woorden gebruiken en, als Wouter, dreigen met ontslag. Arme Prikkebeen! Het zou hem nog schuwer maken en nog angstiger doen kijken uit zijn muisgrijze oogjes, hem nog vaker doen struikelen over de steigerplanken, voetangels en klemmen die nu eenmaal op een groot bouwwerk onvermijdelijk schijnen te zijn.

Een zielige angst moest er dan in het mannetje gaan groeien voor het ontslag dat ik hem in het vooruitzicht zou stellen. Het ontslag, dat hem naar huis dreef met de boodschap dat het al weer zo was. Voor de zoveelste keer.

Het stemde mij verdrietig, geen hogere verwachtingen van Prikkebeen te kunnen koesteren. Helpen kon ik het niet. Prikkebeen zou zich vermoedelijk niet kunnen handhaven, niet voldoen, bedankt worden en naar huis kunnen gaan met de boodschap dat hij maar weer ging stem-pelen. Dit lag nu eenmaal besloten in heel zijn manier van doen. Een mens als Prikkebeen was altijd eenzaam; speelde overal den gesjochten jongen. Waar op de wereld hij ook zou komen, hij werd er bespot, ging gebukt onder de ijzeren dwang van zijn minderwaardigheidsgevoel. Een mens als Prikkebeen scheen nu eenmaal alleen geschapen te zijn voor hoon en verguizing, om te bukken voor grof geweld, om de dagen te doorleven zij aan zij, met de eeuwige angst om de lach en de smaad van anderen, om de avonden door te brengen in stil gepeins over wat het geweest had kunnen zijn indien er meer moed in hem huisde. Een man als Prikkebeen, was alleen maar goed genoeg om in slapeloze nachten, in doffe wanhoop, de vuisten te ballen en te huilen, huilen om de misère die het leven voor hem meebracht.

Blauwbaard kwam mij wat vragen en verlostte mij daardoor van mijn piekeren over Prikkebeen. Nadat ik zijn vragen beantwoord had, deed hij zijn best mij te amuseren met de nieuwste anecdote. Mijn gelaat verried hem dat ik van zijn onsmakelijk verhaal niet gediend was. Daarom liet hij mij weer spoedig met rust.

Zo lang ik kon ontliiep ik Prikkebeen. Tersluiks informeerde ik bij Kregel hoe

het met den nieuweling ging. Kregel bromde iets terug dat niet te verstaan was. Had hij niet reeds een man met een blaas op zijn rug aan 't werk gehouden. Was het niet schrikbarend, om bij te schreien, dat hij nu weer zo'n stakker in dienst had moeten nemen? Ik antwoordde niet, ging stilletjes weg, maar begreep, dat Prikkebeen niet in zijn gratie zou kunnen komen, al zag hij kans voor een Keizer een huis te bouwen.

Eindelijk, na drie dagen, riep mijn plicht mij bij het werk dat Prikkebeen gemaakt had. Schoorvoetend ging ik er heen. 't Was nog vroeg in den morgen, de dauw lag nog op het land en als een snoer van parels op de vlieringdelen. —

Er was niet veel tijd voor nodig om te zien dat Prikkebeen niet timmeren kon. IJlings maakte ik mij weer uit de voeten. Minstens tien delen, tien kostelijke vurenhouten vloerplanken vlak voor de deur van één der slaapkamertjes, waren wel twintig centimeter te kort afgezaagd. Het was afschuwelijk, zo ongelofelijk dom, dat een jongen, pas van de Ambachtschool, het hem zeker verbeterd had.

In mijn vlucht liep ik Kregel tegen het lijf.

„Waarheen?“ vroeg ik hem.

„Naar Prikkebeen,“ luidde, halfspot-tend, het antwoord van aannemer Kregel.

Een ogenblik riep ik al het vernuft waarover ik meende te kunnen beschikken bij elkaar. „Eerst even daar kijken,“ zei ik, met iets van een bevel in mijn stem. Tegelijkertijd wees ik op iets onbepaalds in de verte. Er mocht gebeuren wat er gebeurde, maar zo lang mogelijk moest Prikkebeen van Kregels nabijheid verstoken blijven. Misschien kon ik iets vinden, uitvinden zou het moeten worden, om de domheid van Prikkebeen tot een niet zeer ernstige vergissing terug te brengen. Want als Kregel zag wat Prikkebeen uitgespookt had, zouden de sterke woorden niet te tellen zijn en daarvan wilde ik mijn zielig timmermannetje zien te redden.

Werkelijk smaakte ik het genoeg Kregel op een dwaalspoor te brengen. Ik leidde zijn aandacht van Prikkebeen af en bracht het zo ver, dat hij zich plotse-ling herinnerde de stad in te moeten om een paar bestellingen te doen. Vlug trok ik naar de keet om na te denken. Maar al mijn nadenken had alleen tot resultaat

dat Prikkebeen's stommitieit hoe langer hoe groter afmetingen ging aannemen.

Hoe was de kerel er toe kunnen komen, juist voor een deur, tien vloerplanken twintig centimeter te kort af te zagen. Gemakkelijker werk dan vloeren leggen was moeilijk te vinden. Je had eenvoudig alle planken even lang af te zagen en ze op iedere balk met drie draadnagels te vernagelen. Een man die zulk werk niet zonder fouten verrichtte, mocht geen aanspraak op de naam „vakman“ maken.

Toch voelde ik mij geroepen Prikkebeen te helpen. Mijn hersenen stelden alles in het werk een oplossing te vinden voor het probleem der te korte planken. Het baatte mij niet, de fout was niet te verhelpen, niet te verdonkeremanen. Prikkebeen zou moeten bloeden. Urenlang bleef ik er over piekeren.

Over een dag, een paar dagen, hoogstens over een week, zou Kregel het zien. Prikkebeen zou uitgevloekt worden, omdat hij tien kostelijke delen verknoeid had. Het timmermannetje zou ontslagen worden of, in een zeer gunstig geval, genoeg moeten nemen met het vergoeden van de verknoeide planken.

Hoog boven mij zeilden blanke wolken langs de blauwe lucht. De zon denderde naar hartelust op het rode dak van een boerenschuur, die ik vanaf het terrein waar wij de zes en veertig woningen bouwden, kon zien staan. Kon ik Prikkebeen maar op een van die wolken zetten. Wat zou hij langs de blauwe hemel vluchten voor de uitbranders die hij van Kregel te goed had. Dan zou hij volkomen buiten het bereik zijn van de spot en de verguizing die nu zijn deel werd.

Helaas, helaas, ik moest mijn onmacht erkennen. Wat kon ik dan doen om Prikkebeen te redden? 's Avonds terugkomen en zelf, met hamer, beitel en spijkers, de zaak gezond maken? Neen, dit ging evenmin. Ik moest dan tien planken uit de vloer breken, tien nieuwe en langere opzoeken, waarna ik minstens twee uur nodig zou hebben om ze er weer tussen te brengen. Zelfs als mij dat voor het invallen van de duisternis gelukte, zou ik onmogelijk het ontbreken van de tien nieuwe planken kunnen camoufleren. Kregel was op die punten zeer precies, hij wist tot in de puntjes hoeveel materiaal hij op een zeker moment op het werk had. Er zat dus werkelijk niets anders op,

dan rustig de komende gebeurtenissen af te wachten.

Drie dagen lang ontliiep Prikkebeen het gevaar. Toen was het raak. Terwijl ik beneden in één van de woningen het leggen van de waterleiding controleerde, hoorde ik boven Kregel schelden. Een uitgelezen collectie scheldwoorden werd het ongelukkige timmermannetje naar het hoofd gesmeten. Ik luisterde, beneden aan de trap, met kloppend hart. Wat hoorde ik? Warempel. Prikkebeen gedroeg zich als een held, hij verdedigde zich. Zouden wij ons toch in den man vergist hebben? Had hij dan toch meer fut dan wij gedacht hadden. Ik hoorde Kregel zeggen: „Durf jij nog te zeggen dat het jou schuld niet is, ongeluksvogel!”

„Jawel, baas.”

„Haha,” smaalde Kregel. „Hoe komen deze tien planken dan zoveel korter dan de anderen?”

„Ze waren niet langer, baas.”

Weg was ik, om niet nog eens Kregels vernuft in het zoeken naar uitgelezen scheldwoorden te moeten bewonderen. Ik begreep nu de hele toedracht. Prikkebeen had tien planken van een verkeerde stapel genomen. Stoutweg had hij ze op de balklaag tussen de anderen in, vastgespijkerd. Natuurlijk had hij wel gezien dat ze niet lang genoeg waren, maar in heerlijke, kinderlijke, onbegrijpelijke, zuivere naïviteit had hij gedacht: „Ze zijn nu eenmaal niet langer.”

Weer aarzel ik de ganse dag om Prikkebeen met een bezoek te vereren. Vooral toen ik tot mijn verlichting bemerkte, dat weliswaar Kregels gelaat stond op zeer stormachtig weer, maar dat hij Prikkebeen niet op staande voet ontslagen had.

De volgende morgen, bij de koffie in de keet, die mij, naar voorschrift in het bestek, iedere morgen werd ingeschonken door een zeer liefvallig keetmeisje, begon hij er over.

„Hebt u gezien wat voor een domheid Prikkebeen uitgehaald heeft?”

Ik knikte toestemmend en had het gevoel of ik met die toestemmende hoofdknik het doodvonnis tekende van één die mij zeer dierbaar was.

„Nog één zo'n stomiteit en hij gaat de laan uit!” donderde Kregel tegen mij.

Ik knikte weer. Het zou niet meer dan

billijk zijn. „Geen enk'le aannemer kon een schade van tien planken gedogen,” dacht ik bitter en rekende vlug uit voor hoeveel ik Kregel al bevoordeeld had, door telkens eenvoudiger constructies te bedenken, die het werk beter en het totale materiaal-verbruik minder maakte. Ik paste echter wel op, een goed woordje voor Prikkebeen te doen. Stel je voor dat Kregel zich er aan stoorde, alleen voor mijn plezier het timmermannetje hield. O wee, als Prikkebeen dan een nieuwe domheid uithaalde. Kregel zou het mij verwijten en ik zou er een heleboel last mee hebben. En aan niets had ik meer hekel dan aan last. Het moest dus zo maar blijven. Tenslotte had onze patient niet meer dan een schrobbering gehad en ieder mens heeft op tijd zoiets nodig om zijn geestelijke gezondheid in orde te houden.

Toch ging ik, met een gevoel of ik een moord gedaan had, de morgen daarop, naar Prikkebeen's arbeid kijken. Met één oogopslag zag ik dat de fout hersteld was; de te korte planken waren vervangen door langere. Maar niet zodra zag Prikkebeen mij binnenkomen, of zijn grijze muisoogjes vlogen schichtig in de richting van de tien vernieuwde delen. Zij schenen te zeggen: „Ik weet het wel mijnheer, dat ik het niet goed gedaan heb, maar er is nu niets meer van te zien. Ik heb mijn straf gehad. Ik heb geboet. De fout is hersteld en betaald. Ik kon het ook niet helpen. Zij waren niet langer.”

Deze onuitgesproken smeekbede moest ik wel gehoorzamen.

Ik stelde het mannetje gerust, door te informeren naar de gezondheidstoestand van zijn elf kinderen en het deed mij werkelijk goed, te mogen vernemen dat zij in elk opzicht het voortreffelijk maakten.

Wekenlang ging het nu goed. Wij troffen uitstekend weer om te bouwen en er gebeurde niets verontrustends. Prikkebeen zat hoog in de kap en klauterde met levensgevaar langs de gordingen, tot op de nok, bijna tien meter boven de begane grond. Uit ervaring wist ik dat daar een zekere hoeveelheid moed voor nodig was. Mijn achting voor Prikkebeen werd groter, nu ik ontdekte dat hij over dat beetje moed tenminste de beschikking had. Toen hij enkele minuten later naar beneden kwam, en mij voorbij schoot met zijn

grappige dribbelpasjes, viel het mij op dat hij er beter uitzag, minder droefgeestig. Hij had iets van een lach rondom zijn lippen. Was het niet te begrijpen? Al een week of vier had hij een weekgeld thuis kunnen brengen. De elf kinderen hadden het ongetwijfeld in die vier weken beter gehad. Wat meer margarine, meer vet, suiker of wellicht een stukje kaas op hun brood. Misschien had Prikkebeen zich zo af en toe eens aan 'n uitspatting schuldig kunnen maken, in de vorm van een extra sigaar en vermoedelijk zal hij in die vier weken wel eens een glaasje gedronken hebben. Het was hem aan te zien, hij voelde zich weer deel uitmaken van het leven. Zelf voelde ik mij daardoor zo gelukkig, dat ik Blauwbaard zou kunnen omhelzen en Kregel opnieuw een voordeeltje bezorgen. Zelfs Wouter, de uitvoerder, leek mij minder onverschillig.

Fluitend liep ik, op een zonnige morgen, enkele weken na deze dag, de trap van één der woningen op. Vijf minuten lang keek ik naar het plaatsen van de slaapkamerkozijntjes. Het ging goed; uitstekend zelfs. Kregel zou tevreden moeten zijn.

„Mooi weer, mijnheer,” zei de timmerman, naar wiens werk ik stond te kijken.

Goed gehumeurd antwoordde ik: „Mooi weer, ja. Als 't zo blijft.”

Onderwijl keek ik uit een dakvenster over de bongerd die in bloei stond toen wij begonnen en waarin nu de appels en peren begonnen te blozen.

Opnieuw fluitend, aldus uiting gevend aan de vreugde die mij bezielde, een vreugde die iedere werkmans moet bezitten bij het ontdekken dat zijn arbeid goed belooft te worden, besteeg ik een nieuwe trap. Ik vond Prikkebeen bezig met het stellen van slaapkamerkozijntjes.

„Mooi weer, Stevens,” zei ik vriendelijk.

„Ja, mijnheer,” zo luidde het schuchter gegeven antwoord.

Ik voelde dat Prikkebeen nerveuzer was dan de vorige dagen. Hij leek mij even zenuwachtig toe als de eerste dag dat hij op het werk kwam. Zou er soms...?

Ik neusde wat rond en stond ineens star van ontzetting. Goeie grutte, die kozijntjes... Een, twee, drie... vijf kozijntjes! Te kort afgezaagd. Ik haalde vliegensvlug mijn duimstok uit de zak. Ik

sloeg aan 't meten. Achter de rug van Prikkebeen om. Als een dief die in 't bijzijn van den bankdirecteur een brandkast tracht te forceren. In de sponning van het kozijn mat ik twee meter en anderhalve centimeter. De deuren die er in moesten worden afgehangen waren twee meter en elf en een halve centimeter lang. Volgens de rekening van Bartjes waren zij dus tien centimeter te lang en de kozijntjes tien centimeter te kort afgezaagd.

Overal waar de timmerlieden bezig waren met het plaatsen van de slaapkamerkozijntjes zou ik twee meter en elf en een halve centimeter meten; alleen hier, bij Prikkebeen, was het twee meter en anderhalve centimeter.

„Te kort, te kort, tien centimeter te kort,” hamerde het in mijn binnenste. O, Prikkebeen, wat ben je me tegengevallen! Wat sla je nu opeens, mijn hoop, mijn vreugde aan duigen. Zoiets is niet te verhelpen, zoiets kan ik niet goed praten. Dit euvel kost Kregel vijf nieuwe kozijnjes van zeker vier gulden het stuk! Een strop van twintig gulden, en iets meer, Prikkebeen, dan jij per week verdient. Hij zal het niet slikken. Prikkebeen, dit zal je dood zijn, beste kerel. Jij gaat er uit, onherroepelijk ga je er uit.

Drie treden tegelijk sprong ik naar omhoog en leunde toen, beneden gekomen, tegen een tas stenen om op adem te komen. In de verte zag ik Kregel lopen. Hij kwam op mij af. Zou het mij weer gelukken hem verwijderd te houden van Prikkebeens ongelofelijke stomiteit? Of was het wellicht beter, hem zijn gang te laten gaan als hij de woning waarin Prikkebeen werkte wilde binnengaan. Ik voelde mij als gevangen bij de stenen en wist niet wat ik moest doen. Zei ik niets van mijn verschrikkelijke ontdekking, en ging Kregel niet binnen het uur het huis waarin Prikkebeen werkte binnen, dan zou de stakker naar een ander huis gaan en dezelfde stomiteit uithalen. Dan werden het tien te kort afgezaagde kozijntjes, dan werd de strop voor Kregel tienmaal vier is veertig gulden. Dan zou Prikkebeen niet er uitgegooid maar er uitgetrapt worden.

Kregel, de naderende aannemer, werd voor mij een naderend onheil. Terwijl ik hem zag komen, vocht ik met het probleem: zeggen of niet zeggen.

Toen hij bij mij was, had ik gekozen. „Kregel,” zei ik schor, „ga hier eens boven kijken. Ik hoor dan nog wel wat van je.”

Ik wees op het huis waarin Prikkebeen werkte. Kregel stond op het punt de bewuste woning binnen te trekken, maar nog vocht ik met de neiging hem terug te roepen. Helaas, ik liet hem gaan.

Het was te laat, Prikkebeen was verloren. Er volgden enige minuten van angstige spanning. Toen drong Kregels schelle stem tot mij door.

„Ezel,” riep hij, ergens boven in het huis.

Ik wachtte op zijn terugkomst niet. Ik vluchtte en voelde mij als Judas, nadat hij zijn Meester verraden had; een ellendig wezen, met de gevolgen van een onedig verraad als een brandmerk op mijn voorhoofd.

Natuurlijk hielp de vlucht mij niet. Want nauwelijks was ik de Directiekeet binnen gegaan, of Kregel kwam achter mij aan gestormd.

„Hebt u 't gezien?” vroeg hij, schor van woede. „Hebt u ooit zo'n suffige schaapskop meegemaakt? *Dat* een timmerman? Een kwakzalver is 't, meer niet. Maar hij gaat er uit. Vanavond nog gaat hij weg. Onherroepelijk.”

„Natuurlijk, hij moet weg,” antwoordde ik, met een poging om onverschillig te kijken. Ik stond zelf versted van dat ijskoude, onmenselijke antwoord. Mijn zo grif toegeven, hij vermoedde allang dat ik een soort zwak voor het mannetje had, scheen Kregels woede wat te doen bedaren. Tenminste, hij mopperde niet meer, haalde zijn sigarenkoker voor den dag en bood mij er één aan. Ik accepteerde, ellendig wezen dat ik was, het loon voor mijn verraad.

Nooit duurde een dag zo lang als deze, en nog nimmer had ik de avond met zoveel tegenzin tegemoet gezien. Voor 't eerst, sinds ik mijn loopbaan als opzichter aanving, piekerde ik erover een smoesje te verzinnen om eerder naar huis te kunnen gaan. Een plotselinge ongesteldheid voorwenden? Een dringende boodschap die ik beslist voor vijf uur moest doen? Ik zou dan het droevige en tegelijk ontorende gezicht van Prikkebeen's vertrek kunnen ontlopen. Ik zou niet behoeven te zien hoe hij met zijn armoedig bakje gereedschap op zijn nek zou wegdrib-

belen naar huis, naar de vrouw en de vele kinderen, om te vertellen dat hij alweer zonder werk gekomen was.

Ik bleef echter. Ik had gemakkelijk eerder weg kunnen gaan. Niemand die mijn gaan en komen controleerde, niemand zou er aanstoot aan nemen. Toch ging ik niet. Het was of een onontkoombare macht mij gebonden hield op de plaats vanwaar ik de laatste acte van de tragie-comedie, de avonturen met Prikkebeen, zou kunnen gadeslaan.

De laatste uren werden een marteling. Blauwbaard kwam mij vervelen met zijn laatste aanwinst van vuile vertelsels en Wouter, de uitvoerder, had zoveel vragen, en zoveel mannetjes in de maan, dat ik mijn normale kalmtte verloor en hem afsnauwde. Stom verwonderd keek de man mij aan. Zoiets was hij niet van mij gewend. Maar ik had geen lust met hem te praten. Wat zou hij begrijpen van wat in mij leefde. Wouter, gewend met onwillige mensen om te gaan, had geen geloof meer in zijn naasten. Hij wist dat zij altijd, zodra hij zijn rug naar hen toeerde, de lijn trokken. Dat zij, als hij niet goed oplette, 's avonds met een zak brandhout op hun fiets naar huis gingen, soms met een paar planken om thuis iets te kunnen timmeren. Stelen en luieren, dat deed het volk, de goeie niet te na gesproken. Een straffe hand en een hard woord dat alleen kon hen regeren. Wouter dacht er niet aan anders te doen en te handelen dan hij door ervaring geleerd had. Als ik hem nu ging vertellen dat ik medelijden, ziels medelijden had met Prikkebeen, zou hij in staat zijn mij uit te lachen; zijn wijsvinger tegen zijn voorhoofd leggen en zeggen: Beterschap, mijnheer. Beterschap!”

Ik liet Wouter dus zonder commentaar gaan, ontliep Blauwbaard en Kregel zoveel als ik kon. Toen het vijf uur sloeg, en Kregels grove stem het tijdsein riep: Overal! zocht ik mijn keet op om mijn dagboek, waarin de vorderingen van het werk werden opgetekend, te gaan bij-schrijven.

Schertsend en lachend zag ik, door het keetraam, het werkvolk naar huis gaan. Achteraan kwam Prikkebeen. Een magische kracht trok mij naar het venster. Ik opende dit en wachtte af. Tegelijkertijd overviel mij een brandende schaamte; want ik zag dat Blauwbaard en Kregel

zich vrolijk maakten over den afgedankten timmerman. Schaamte over mijn verraad en haat tegenover de brute macht die zij en ik vertegenwoordigden. Als altijd en overal was het ook hier, tegenover zo'n verraad en zulk een brute macht, stond de weerloosheid van iemand als Prikkebeen machteloos. Op dat moment had ik veel, zeer veel willen geven, om Prikkebeen te kunnen redden. Helaas, het belang van het werk was een niet te verwaarlozen factor. Dit belang was tevens het belang van de gemeenschap die mij betaalde en die ik onder geen enkele voorwaarde mocht en kon benadelen, zonder mijn plicht te schenden.

Prikkebeen treuzelde zo, dat Blauwbaard en Kregel reeds lang naast mij stonden toen hij voorbij het venster van de keet ging. Alle drie kregen wij daardoor een ogenblik de gelegenheid zijn gelaat te zien. Wij keken in een paar schuwe, muisgrijze oogjes, waarin angst, droefheid en een nameloze onbeholpenheid stonden te lezen. Als ooit een mens zich klein en eenzaam gevoeld heeft, dan moet Prikkebeen het geweest zijn op het ogenblik dat hij ons passeerde.

„'t Is toch een stakker van een kerel,” zei Blauwbaard en het leek mij of zijn anders trompetterende stem een klank van mededogen had.

Kregel antwoordde niet en daarom zei ik: 't Is ellendig voor de vrouw en voor de kinderen.

Kregel bromde nu uitdagend.

Toen zeiden wij geen van drieën meer wat. Ieder waren wij met onze eigen gedachten bezig. Ongetwijfeld speelde Prikkebeen daarin een grote rol.

Wij oogden het mannetje na en zagen hoe hij zorgvuldig wachtte tot de laatste man van het werk verdwenen was. Pas daarna verzette hij zijn gereedschapskistje en volgde hen.

Ik voelde een brok in mijn keel en ik zag dat Blauwbaard naar buiten ging. Kregel volgde. Ik ging hen beiden na. Met z'n drieën oogden wij Prikkebeen na. Alleen, zielig en stumperig, dribbelde hij de ganselijk verlaten straat uit. In dat ene moment vertegenwoordigde Prikkebeen voor mij, het verschopte, het ellendige, verworpene, het uitgestotene, dat alleen maar goed genoeg is om hand en span-

diensten te verlenen aan de machthebbers die boven hen gesteld zijn. En het drong zich aan mij op hoeveel nutteloze wreedheid wij allen in de wereld brengen door uit te stoten en van ons af te werpen, dat nietige en onbeholpene, dat toch met een beetje goede wil van onze zijde het recht om te leven kreeg toegewezen.

„Had je dien vent toch niet kunnen houden?” bulderde Blauwbaard opeens. „Elf kinderen en een vrouw.”

„Als ik nog maar wat voor hem te vloeren had,” mompelde Kregel. Het was geen antwoord op de vraag van Blauwbaard, maar zijn woorden gaven treffend weer hoe zeer hij met Prikkebeens vertrek vervuld was.

„Zou je hem om te vloeren dan terugnemen?” vroeg ik schielijk.

„Wis en waarachtig. Dacht je dan dat ik het zo lollig vind zo'n stumper in de kou te zetten.”

„Als je hem dan eens de vlieringvloeren in het volgende blok liet leggen,” opperde ik.

„Maar daar staat nog geen kap op,” antwoordde Kregel verbaasd.

„Dat zou ik dan voor deze keer door de vingers kunnen zien.”

„Ja, natuurlijk. Als u dat goedvindt.”

„Ik vind het goed.”

„Vlug Kregel, neem mijn fiets. Hij gaat net de hoek om,” riep Blauwbaard, met iets in zijn stem, dat mij deed vergeten dat hij dagelijks vijf en dertig borrels dronk en altijd vol vuile moppen zat.

Kregel was al weg. Achter Prikkebeen aan. Om hem terug te halen, terug in het werk, terug in het leven.

„Kregel heeft een grote bek maar een klein hart,” bromde Blauwbaard.

„En wij dan?” vroeg ik zacht.

„Ik ga een borrel kopen. Een mens zou er sentimenteel van worden,” antwoordde Blauwbaard. Hij draaide zich met een ruk om en ging heen. Ik voelde dat er in dit brute wezen, deze vaak dierlijke mens, toch nog iets van goedheid en mildheid aanwezig was. Ik vond hem dat uur sympathieker dan ooit te voren.

Zelf had ik een avond, waarin de vogels van vrede en vreugde liederen zongen aan het gretig geopende venster van mijn tevreden ziel.

ADRI VAN WITZENBURG